

kind & samenleving

maart 2015

editie 7

Foto: Diego Franssens

QuaJong

Inhoudstafel

Moeten kinderen schattig zijn voor we ze ernstig nemen? Edito door An Piessens	p.3
Het Grote Bang Van Afwijzing tot Zerk. Kinderen fotograferen hun angsten.	p.8
“Je hebt alleen je handen nodig” Interview met documentairemaakster Irene Chagall	p.9
Let’s Get the Rhythm Last call: onze feestelijke voorstelling!	p.11
Spelen op de kaart Niet te missen: een speelse set postkaarten	p.12
“Deugnieterij moet niet gepenaliseerd worden” Interview met minister Sven Gatz	p.13
Kinderen over hun stad De stad is ook van kinderen. Ons onderzoek naar de stadsmonitor geeft hen nu ook een stem.	p.16
Jongeren voor jongeren Glenn en Vera over de kansen en risico’s van het werken als peer buddy	p.18
Colofon	p. 21

[@kindsamenleving](https://twitter.com/kindsamenleving)

www.k-s.be

Edito

“Kinderen moeten niet schattig zijn om serieus genomen te worden. Ze zijn onze kinderen, daarom nemen we ze serieus.”

Moeten kinderen schattig zijn voor we hen serieus nemen? Natuurlijk niet, wat een vraag. Maar laten we het eens omgekeerd stellen: nemen we kinderen ook serieus als ze niet helemaal in de pas lopen, als ze iets doen dat we niet goed begrijpen? Mijn antwoord: nee, eigenlijk doen we dat niet. Niet echt. Dan maken we ons vooral zorgen, stellen we dat het ligt aan de opvoeding en moeten ouders en leerkrachten weer van alles bij gaan leren om dat in die opvoeding 'recht te trekken'. Ongeacht de vraag of opvoeding dat wel kan. Ongeacht de vraag of het probleem eigenlijk wel zo groot is en wie dat nu eigenlijk precies vindt. Ongeacht de vraag hoe dat voor kinderen en jongeren zelf is.

We worden daar wat knorrig en boos van. Kaat Schaubroeck schreef er een [blogpost](#) over, naar aanleiding van onderzoek over kinderen en sociale media.

Overtuiging en af en toe een dosis boosheid vormen een belangrijke drive om iets waar te maken. Voor ons houdt dat in dat we kinderen, jongeren en hun verenigingen willen ondersteunen om vanuit hun eigenheid deel te nemen aan de samenleving. Zo klinkt dat dus in onze missie. En af en toe hebben we hier in huis een pittige discussie over hoe we dat gedaan willen krijgen. Bij de start van 2015 hebben we ons alvast voorgenomen om kinderen en jongeren zelf prominenter naar voor te schuiven in dit e-zine. Dat ligt natuurlijk in het verlengde van wat we hoe dan ook al doen, maar toch vraagt het een aanpassing in onze werking.

In dit nummer vertellen en tonen enkele kinderen en jongeren ons iets over 'bang zijn'. We vroegen hen om foto's te nemen van dingen, mensen en van situaties waarvoor ze bang waren. En ja, ook 'volwassenen' kunnen dus angstaanjagend zijn. In een ander artikel brengen we verslag uit van jongeren die mee zorg opnemen voor andere jongeren, als buddy of peer coach. We vroegen hen hoe ze ertoe gekomen zijn en hoe ze ondersteund worden.

Luisteren naar is niet hetzelfde als gelijk geven, maar het kan wel ons begrip doen toenemen. En begrip aankweken voor kinderen en jongeren blijft nodig, zeker in een maatschappelijk klimaat waar er steeds minder garanties zijn dat er gemeenschapsmiddelen naar hen vloeien. Wij kiezen ervoor om dit begrip mee te voeden door onderzoek. In dit nummer vertellen we u dan ook meer over het kersverse onderzoek naar hoe kinderen en jongeren de stad beleven en over het lopende onderzoek naar hoe spelen ook ontmoetingskansen (en conflictkansen) in zich draagt.

An Piessens

Het grote bang

Van afwijzing tot zerk: kinderen fotograferen hun angsten.

Waar ben je bang voor? En durf je daar dan toch een foto van te nemen? Danny, Kato, Rebeca, Lander en Merel, tussen 4 en 17 jaar oud, trokken voor ons op pad met een gsm of foto toestel in de aanslag en fotografeerden wat hen bang maakte. Vervolgens schreven ze zelf een tekstje of vonden ze een bereidwillige verslaggever in huis. Bericht van een tocht door hun donker.

Door Danny, Rebeca, Merel, Kato en Lander

Bang voor het donker. Bang voor clowns. Bang voor spinnen en misselijkheid, voor grasmaaiers en kleeftbriefjes. In het woordenboek van angst passen alle woorden. Zeker voor kinderen, die al groeiend steeds meer stukjes van de wereld op zich zien afkomen, is angst een onuitputtelijk thema. Natuurlijk is het dan verleidelijk om alle onrust en paniek weg te masseren met flinke tips of lieve zinnestjes. 'Daar moet je toch niet bang van zijn.' 'Denk aan iets leuks.' 'Kijk maar, er zit niemand onder je bed.' Toch kan het ons ook veel kan leren om met kinderen over die angst in gesprek te gaan. Hun angsten vertellen immers iets over hen, over de wereld zoals zij die ervaren, maar ook over ons en de maatschappij die wij hen bieden. Zo hoeft het bijvoorbeeld niet te verbazen dat de angst voor terreur of ebola ook bij kinderen opduikt, of dat ze soms gebukt gaan onder de stress van de school. Wat ons wel deed schrikken was hoe de drie tieners die we op pad stuurden, elk op hun manier, bang waren voor volwassenen. Gaat er zoveel bemoeizucht uit van ons, de 'groten'? En zijn wij werkelijk zo bedreigend? Verder zegt angst natuurlijk ook iets over wat er voor kinderen op het spel staat, wat ze zo belangrijk vinden dat ze het niet willen verliezen. Misschien valt ook de angst voor de dood, van de achtjarige Lander daar wel onder. 'Angst en geluk zijn tweelingzusjes', schreef Herman de Coninck. Grappig en vertederend was het ten slotte om te zien dat twee kinderen op hun foto's de echte spin dan toch maar door een plastic beestje hadden vervangen. Foto's nemen vraagt nu eenmaal een soort nabijheid die niet altijd comfortabel voelt als je bang bent. Tegelijk ontstond er ook vaak een spannend spel tussen kinderen en hun angsten. Onze jongste reporter, Kato (4) zei het tijdens haar weken als fotograaf geregeld, met een klein maar fier stemmetje: "Wil je mijn foto toestel halen, want ik ben bang!"

DANNY, 17 JAAR

"IK BEN BANG VOOR AFWIJZING, IEMAND KAN MET ÉÉN ZO'N BLIK EEN CONVERSATIE MET MIJ STILLEGGEN."

Ik heb een persoon gefotografeerd die in haar lichaamstaal afwijzing uitdrukt. Dit is in de laatste jaren tot een van mijn grootste angsten uitgegroeid: afwijzing, iemand kan met één zo'n blik een conversatie met mij stilleggen.

Een van mijn angsten is ook om iemand niet te verstaan, ik vind het vreselijk om vijf keer na elkaar 'wablief?' te moeten zeggen. Het klinkt misschien dom, maar door zulke dingen ben ik tegenwoordig meer angstig voor een gesprek met anderen, en dan vooral oudere mensen. Dus als ik dit op één of andere manier had kunnen fotograferen had ik dit ook gedaan.

Deze angsten hebben zich bij mij in de laatste jaren opgestapeld, en **ze beletten me om een makkelijk gesprek met vreemden te kunnen voeren.** Ik noem mezelf niet graag onzeker, maar op vlak van communicatie ben ik dat misschien wel. **Ik moet mezelf gewoon dwingen om socialer te zijn, meer gesprekken voeren met mensen,** ik denk dat ik enkel zo deze 'domme' angsten kan wegwerken.

(PS: Ik heb nog geprobeerd een ober uit een restaurant te fotograferen met zo'n gelaatsuitdrukking maar blijkbaar vinden obers het niet zo leuk om met een valse kop op de foto te staan)

REBECA, 14 JAAR

"IK BEN BANG VOOR VOLWASSENEN. OMDAT ZE ZICH ALTIJD OVERAL MEE MOEIEN, TERWIJL JE ZELF NOG NIKS KAN TERUGZEGGEN."

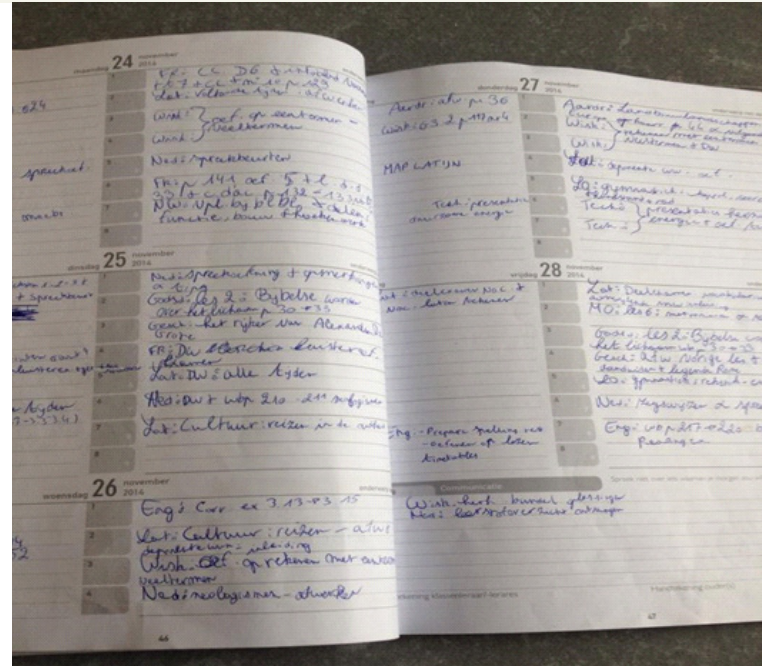
Eerst en vooral ben ik bang voor spinnen. Als er ook maar een minuscuul spinnetje in mijn kamer zit, vraag ik aan mijn papa om het weg te halen. Anders kan ik niet slapen. Onlangs begon ik ook bijna te gillen toen er een spin in mijn haar zat. Gelukkig had ik een vriendin die niet bang was en zij haalde ze uit mijn haar.

Mijn tweede angst is mijn angst voor school. Ik krijg heel vaak stress door school, maar dat laat ik niet altijd merken. Ik vind ook dat we veel te veel huiswerk krijgen, want gecombineerd met hobby's is het moeilijk om rustig je huiswerk te maken. Ik zou ook willen dat wiskunde een keuzevak wordt, zo zou school toch al wat minder beangstigend zijn.

Mijn derde angst is moeilijk te fotograferen. **Ik ben vaak bang dat mensen mij zullen buitensluiten**, omdat ik een andere mening heb en andere dingen leuk vind. Ik hou bijvoorbeeld heel erg veel van Engelse series zoals Friends, Game of Thrones en Orange is the new black, terwijl de kinderen uit mijn klas liever discussiëren over welke serie nu het best is: Familie of Thuis.

En dan nummer vier. Misschien wel de vreemdste, maar **van kleins af aan heb ik ook een angst voor volwassenen**. Omdat ze zich altijd overal mee moeien en commentaar geven op dingen, terwijl je zelf nog niks kan terugzeggen. Het is een zeer vervelende angst omdat ik nu zelf stilaan een volwassene word. Zal ik over een paar jaar dan in de spiegel kijken en bang zijn van mezelf?

MEREL, 11 JAAR

"IK HEB EENS GEDROOMD DAT IK VOL ETIKETJES PLAKTE. HEEL ENG."

Ik ben bang voor horror: zombies, clowns, poppen die bewegen, IS. **Soms als het donker en stil in huis en iedereen slaapt behalve ik, dan kan ik alleen maar denken aan enge dingen.**

Wat ik dan doe, is verstoppelken bedenken, bijvoorbeeld in de kast of onder tafel, **en als er iemand bij mij is, die vastpakken**. 's Nachts kruip ik tussen mama en papa in bed. Ook voor spinnen ben ik bang. Dan zit er niets anders op dan krijsen en iemand roepen.

Wat heb ik niet kunnen fotograferen, maar waar ik wel bang voor ben :

- Oude mannen met lange baarden die ruiken naar rook.
- Etiketjes: ik heb eens gedroomd dat ik vol etiketjes plakte en vond dat heel eng.

LANDER, 7 JAAR

"EN ALS IEMAND DOOT IS VAN MIJN FAMILIE DAN VIN IK DAT HEEL ERG."

Lander vraagt in deze fase van zijn leven vaak naar zijn overleden overgrootouders, en naar de dood. Soms begint hij dan wel eens te huilen. Omdat **"mijn pepes doot zijn"**, zo schrijft hij zelf. Op een zonnige, winterse dag gingen we eens samen naar het kerkhof, Lander met het fototoestel in het hand, want ja, daar ergens zijn de pepe's toch? **"Ik ben bang van dood zijn, omdat ik dan niets meer kan zien en bewegen en praten"**, noteert Lander nog. **"En als iemand doot is van mijn familie dat vin ik dat heel erg"**. Maar evengoed zegt hij **"als iemand doot is dat vin ik dat erg voor de familie"**.

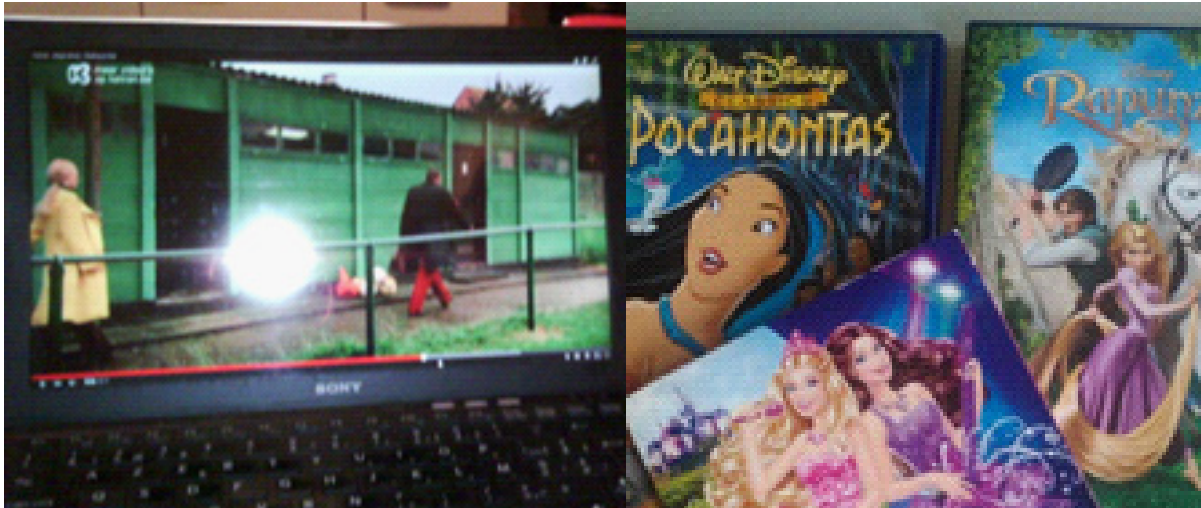

Deze dode bevroren rat kwamen we tegen op het kerkhof. **"Ik ben bang van spinnen omdat die 8 poten hebben, maar ik ben ook bang van raten omdat die giftig zijn"**. Lander heeft spinnen ook al van zéér dichtbij mogen meemaken. Toen er bij hem een tand was getrokken, moest hij van de tandarts zijn mond spoelen met mondspoelmiddel, maar er zat eens een spin(netje) in zijn beker. **"ik heb al eens een spin in mijn mont gehat omdat mijn tand er uit was en ik mijn mond moest spoelen"**.

KATO, 4 JAAR

"KINDJES DIE BANG ZIJN, DIE MOGEN IN HET GROTE BED SLAPEN BIJ MAMA EN PAPA, HÉ?"

Natuurlijk wou Kato van 4, bijna 5, helpen 'voor mijn werk'. Haar oogjes begonnen te blinken: ze heeft immers een echt fototoestel (met spelletjes, en muziek, en filmpjes en ze is er al behoorlijk handig in), en bang zijn, daar weet ze een en ander van. **"Mama, maar dan moet jij wel bij mij komen, hé"**, onderhandelt ze vaardig. **"Waarom?" "Ah ja, want kindjes die bang zijn, die willen een knuffel van mama."**

Dat gebeurde vooral bij de films die Kato van naadje tot draadje kent. Want **elke keer opnieuw wordt Assepoester opgesloten in haar torenkamer, wordt Barbie achtervolgd, gaan de Indianen bij Pocahontas vechten en wordt Rapunzel opnieuw opgesloten.** Het is eng. Het valt moeilijk te begrijpen. **“Maar waarom doet die dat?” vraagt ze keer op keer.** Zeggen: “maar je weet toch dat het goed komt”, doet er dan eigenlijk niet zo toe. Want bang zijn, dat is hier en nu.

Deze week stond ze opeens 's nachts aan ons bed. “Mama, ik ben bang!” fluisterde ze. En ze mocht in het grote bed komen slapen. De volgende dag vertelde ze: “Ik was bang want ik dacht aan een beest.” En opnieuw: “Kindjes die bang zijn, die mogen in het grote bed slapen bij mama en papa, hé?”

Bij ons mag dat, want als je bang bent, zoek je dan niet ook wat geruststelling op?

LEZEN IN (EN OVER) HET DONKER

“I have a distinct memory of explaining to the adults who were in charge of me that it wasn't the dark I was afraid of. It was things that may be lurking in the dark.”

Zo vatte auteur Lemony Snicket (pseudoniem voor Daniel Handler) in een interview zijn eigen diepste kinderangst samen, en ongetwijfeld is ze herkenbaar voor veel (voormalige) kinderen. Die angst wist hij alvast te vertellen naar een van de allermooiste prentenboeken over bang zijn: ‘Het donker’, met tekeningen van Jon Klassen. De kleine Laszlo is bang van het donker dat 's nachts het huis omhult, tot hij al zijn moed verzamelt en het donker in de kelder tegemoet treedt. Het werd dit najaar in het Nederlands uitgegeven, in een vertaling van Edward van de Vendel.

Andere klassiekers om het met kinderen over angst te hebben:

Het boek van bang, door Emily Gravett. Daarin laat Kleine Muis de lezer kennismaken met al zijn angsten, en dat zijn er wel wat: entomofobie, clinofobie of de waarbenikofobie. Die legt Muis uit aan de hand van tekeningen, plattegronden, krantenartikelen... Heerlijk kijk-, lees- en invulboek.

Er zit een krokodil onder mijn bed, door Ingrid en Dieter Schubert. De populaire en vaak bekroonde klassieker over kinderangsten uit 1980 werd onlangs helemaal herwerkt. Het nieuwe krokodillenboek is kleurrijker, bevat minder tekst en pakt ook uit met een nieuwe plot. Het meisje dat de krokodil onder haar bed ontdekt, denkt nu: leuk! Ze besluit het beest met haar hoepel te temmen, en dat is het begin van een bijzondere vriendschap.

“JE HEBT ALLEEN JE HANDEN NODIG”

Irene Chagall maakte een prachtige film over klapspelletjes.

Op 26 maart vertoont Kind & Samenleving de beklijvende documentaire *Let's Get the Rhythm* over klapspelletjes. De film is een reis naar speelplekken over de hele wereld, terwijl kinderen een inkijk geven in hun spelcultuur. We spraken met Irene Chagall, die jarenlang onderzoek deed naar klapspelletjes van meisjes over de hele wereld. Samen met Steve Zeitlin, directeur van erfgoedorganisatie City Lore maakte ze deze film die golft op het ritme van zang, rijmpjes, geklap.

Door Johan Meire

We beginnen met het einde: na afloop van ons skype-gesprek houdt Irene Chagall nog een foto voor de webcam. “Ik wil nog de foto tonen van de kinderen in Ghana die mij gemotiveerd hebben om deze documentaire te maken,” zegt ze. “Meisjes die ik een klapspelletje zag spelen in een ritme dat populair is in Californië. De meisjes zongen in een tweetelsmaat, en klaptten in een drietelsmaat. Een heel complex ritme, en dan vraag je je af hoe dat kan, zoiets gelijkaardigs op zo heel verschillende plaatsen. En dat heeft eigenlijk heel mijn reis door klapspelletjesland in gang gezet. “Die reis leverde Chagall én de film een bijzonder ruime waaier aan perspectieven op. Het gaat over muziek - Chagall is muziklerares -, over spel, over alledaagse kindercultuur, over een kind zijn in de samenleving. “Die verschillende perspectieven boeien mij - ook nog de cognitieve, de neurologische, de psychologische. Eén van de dingen die ik echt wilde tonen, is dat die spelletjes zoveel zeggen over wie die kinderen zijn”.

'OK, I'm going to, one day, become a woman'.

EEN MEISJESDING

Klaspelletjes zijn een meisjesding. Jongens spelen ze ook wel eens, en kijken vaak toe, maar de hele klaspelletjescultuur wordt door meisjes gedragen. En heel wat van de rijmpjes en liedjes die ze begeleiden, gaan over de puber, vrouw, moeder, grootmoeder die de meisjes zullen worden.

"Het is moeilijk te zeggen waarom dat zo is: moeders spelen dat soort klaspelletjes zowel met hun zoontjes als met hun dochtertjes. Maar ik denk dat meisjes in hun ontwikkeling veel sneller dan jongens bezig zijn met het sociale, met sociale aanvaarding. En juist dit soort spel gaat over 'delen': het gaat niet over beter willen zijn dan de ander. Je wil dat je partner net zo goed is als jij bent. Dan lijkt het erop dat meisjes door die rijmpjes en in die gebaren uitdrukken wat het is om meisje te zijn. Bij jongens is dat een stuk competitiever."

Al zijn er ook andere, 'coolere' versies van klaspelletjes die wel meer jongens aanspreken: de gangsta handshake, hiphop moves... En de cup song - die ook bij jongens populair is, misschien omdat die zich makkelijker leent tot competitie.

"Die coole moves zijn waarschijnlijk niet zo wijd verspreid als de klassieke klaspelletjes; ze zijn ook veel recenter. Maar het is ook een manier om aan je 'buddy' te tonen dat je 'sync't', dat jullie op dezelfde golflengte zitten. Je ziet dus inderdaad dat jongens die interesse in ritme oppikken, in heel die hiphopwereld; en de populaire muziekcultuur heeft veel gedaan om die meisjesspelletjes wijder verspreid te krijgen.

Er zijn echt adaptaties gebeurd van wat eerst klaspelletjes waren. En dat maakt dat kinderen die spelletjes, ritmes... makkelijker kunnen delen."

'We had a clean version and a dirty version'.

SEKS & DRUGS & CLAPPING GAMES

In de documentaire wordt de kijker vooral rondgeleid door de kinderen en jongeren zelf die honderduit praten over hun spel - ook al blijft het toch iets wat je vooral doét. En ook de soms best suggestieve teksten over stoute dingen en seks en drugs durven ze zingen. "Dat hing nogal af van de kinderen: sommige kinderen waren zich bewust van de teksten die ze zongen, en pasten zich misschien aan - of zeiden, 'ik ben het vergeten'. En andere kinderen willen net graag die sappige teksten delen en waren daar ook helemaal gerust bij. En sommigen hadden geen idee van de verschillende betekenissen die in de teksten zitten. Terwijl ze die liedjes leren, wéten ze dat ze 'iets' zeggen, en ze weten dat het daarom extra aantrekkelijk is; en misschien denken ze tien jaar later terug aan die teksten en zeggen, 'wow, heb ik dat gezongen?' Maar dat is deel van hoe het leerproces verloopt."

'You just need your hands'

EEN ROBUUSTE TRADITIE

Veel studies van folklore worden gedreven door een zekere cultuurpessimistische urgentie: 'we moeten dit vastleggen voor het verdwijnt'. Dat zit helemaal niet in deze documentaire: je wordt blij door ernaar te kijken. "Die vraag wás er wel in het begin: zijn deze spelletjes in gevaar? Maar in het onderzoek bleek altijd weer dat het dichte netwerk rond de meisjes de spelletjes verspreidt, en dat maakt dat de spelletjes niet verdwijnen. Het zit ook zo diep in ons dat er eigenlijk geen andere keuze is dan zoiets te doen. Dat maakt het een heel robuuste traditie. En bovendien maken YouTube en andere sociale media het kinderen makkelijker om die tradities te versterken. Dat is een heel mooi voorbeeld van hoe iets heel menselijks, dat al zo oud is en zo universeel, geabsorbeerd wordt door nieuwe technologie."

“Tegelijk is het een traditie die nergens aan gebonden is. Klapspelletjes vragen nauwelijks organisatie, je hebt ook maar één andere persoon nodig. Je ziet dat bijvoorbeeld vaak als kinderen in een rij staan, ze staan op iets te wachten, en ze spelen die spelletjes om de wachttijd te overbruggen. En in die rij staan ze dicht op elkaar. Ook dat is weer iets van meisjes - jongens doen dan meer de grotere bewegingen, zij hebben ruimte nodig.”

De film toont heel mooi hoe universeel de klapspelletjes en -liedjes zijn. In de film worden korte fragmenten uit verschillende landen en tijdperken aaneen gemonteerd tot één liedje. “Die universaliteit was echt wel één van de dingen die me motiveerden om hier zo mee bezig te zijn. Dat het gespeeld wordt in zoveel verschillende landen; maar ook dat het een manier is om contacten te leggen. Het is makkelijker om een handklapspelletje te leren dan om een andere taal te leren. Het is een manier om te zeggen: ik ben je vriend, en dit is iets wat mij dicht bij jou brengt.”

Meer info over de film vindt u op <http://letsgettherhythm.net/>.

LET'S GET THE RYTHM

26 maart - ABC Brussel

Foto: Diego Franssens

Belgische première: een heerlijke film over klapliedjes

Ook lang voor Facebook en Twitter gingen sommige dingen al viraal. Zo doen meisjes overal ter wereld hetzelfde: ze stappen naar elkaar toe en voeren al zingend de meest complexe klapspelletjes uit. Soms zijn zelfs de patronen identiek, van Ghana tot Californië.

De documentaire Let's Get the Rhythm, voor het eerst te zien in België, troont je mee naar speelplekken over de hele wereld, terwijl kinderen een inkijk in hun speelcultuur geven.

Feestelijke aftrap van onze campagne rond Spelen & Ontmoeten

Let's Get The Rhythm toont hoe speelrituelen banden smeden tussen kinderen en generaties. Daarom is dit ook de perfecte aftrap voor onze campagne rond Spelen & Ontmoeten. Daarmee willen we laten zien hoe spelende kinderen de samenleving kunnen verbinden. Heb je interesse in speelkansen en de plaats van kinderen in de publieke ruimte? Mis dan dit feestelijke moment niet!

Op het programma

Afspraak op **26 maart**, om **14u30**, bij **ABC, Gaucheretplein 13, 1030 Brussel**.

- Welkomstwoord door **Gerhard Jäger**, oprichter van ABC (Art Basics voor Children), en **An Piessens**, directeur van Kind & Samenleving
- 'Gastoptreden' door **Xavier Taveirne** (Radio 1)
- **Johan Meire**, onderzoeker bij Kind & Samenleving, leidt de film in.

Na de film, rond **16u30**, bieden we u graag **een drankje** aan. De film is gratis, maar het is handig als u zich [vooraf inschrijft](#).

SPELEN OP DE KAART

Niet te missen: een speelse set postkaarten

*“Als ik groot ben,
wil ik een kleine jongen zijn”*

Buiten spelen is niet alleen leuk, het geeft kinderen ook de kans om vrienden te vinden en hun plaats in de samenleving te veroveren. Om ouders en grootouders (of eigenlijk alle ‘grote mensen’) daar warm voor te maken, lanceren we een heerlijke reeks postkaartjes.

Omdat wij ooit kinderen waren, weten we best hoe leuk het is om op ontdekking te gaan in de buitenwereld. Alleen worstelen we als volwassenen met duizend vragen. Kan het wel, hoort het wel, is het wel veilig? Het zou zonde zijn als onze enige antwoord was dat alle kinderen dan maar thuis moeten blijven. We mogen vooral nooit stoppen met zoeken naar manieren om hen geborgenheid te geven én hen toch de vrijheid hun plaats in de samenleving te gunnen.

Daarom trokken we bij Kind & Samenleving een paar keer de straten op met een groep kinderen. Soms moesten we hen even influisteren dat ze móchten spelen, maar altijd weer gebeurde er iets magisch. Eens ze hun remmen hadden losgegooid, stond er geen maat op hun inspiratie. Zandhopen werden ingepalmd. Banken bestormd. Alles werd een beklimming waard. Op roltrappen en glijbanen toonden ze hoe je ook, en vooral, in de tegenovergestelde richting kunt rennen. En het is niet te geloven waar je zoal brullend vanaf kunt springen. Volwassenen organiseren de samenleving, kinderen gaan ermee aan de slag, en leggen een wereld van mogelijkheden bloot.

Fotograaf Diego Franssens legde dat spelen vast in een heerlijke reeks foto's, waarvan we nu een selectie aanbieden in een mapje met dertien postkaarten. Elke foto is voorzien van een grappig, prikkelend of poëtisch citaat. Bij het mapje zit ook nog een inspirerende tekst over de betekenis van buiten spelen.

Prijs: 10 euro per pakket

Nu te bestellen door een mailtje naar info@k-s.be.

Foto's: Diego Franssens

"ZELF HEB IK OOK NOG GEVOETBALD OP STRAAT. WE SJOTTEN AL EENS OP EEN AUTO EN WERDEN DAARNA BEKEVEN. DAT HOORDE ERBIJ"

Interview met minister Sven Gatz

Normaal stelt de interviewer de vragen, maar in QuaJong draaien we de rollen graag om. Dit keer trakteert Sven Gatz, Vlaams Minister van Cultuur, Jeugd, Media en Brussel, ons op drie stevige vragen die hij zichzelf stelt.

Door An Piessens

Hoe kunnen we het jeugdwerk breder maken?

Hij stelt de vraag en voegt er onmiddellijk aan toe: "Ik heb daar geen antwoord op. Het is een vreemd soort paradox. Het jeugdwerk is enorm uitgewerkt in Vlaanderen - in het buitenland is men daar jaloers op - en toch komt een grote groep kinderen niet aan z'n trekken.

Het jeugdwerk heeft enkele klassieke pijlers zoals de jeugdbewegingen en de jeugdhuizen, die op een verzuilde leest in de geschiedenis ontstaan zijn. Een kritiek is dat die klassieke pijlers een wit en middenklassenpubliek aantrekken. Dat is niet zo. We zijn natuurlijk wel een middenklassensamenleving. Bij ons moet je je niet opwerken from zero to hero. We leven in een gecorrigeerde markteconomie, die ontstaan is na de tweede Wereldoorlog.

Inclusie is het beste, dat moeten we nastreven. Elke jongere zou toch deugd moeten hebben van het jeugdwerk. Maar wil dat nu zeggen dat elke jongere van allochtone afkomst naar de scouts moet? Dat denk ik niet. Die wil dat misschien ook niet. Dertig jaar geleden stuurden onze ouders ons naar de jeugdbeweging omdat ze de aspiratie hadden dat we daarmee vooruit zouden geraken in het leven. Onze ouders vonden dat belangrijk. Nu is dat niet meer het geval.

Wat doe je dan wel? Het zwaartepunt zou wat meer in de richting van het stedelijk jeugdwerk mogen gaan. Daar zijn ook interessante dingen aan de gang. Gelijkaardige initiatieven met een verschillend publiek die hun werking openbreken en bruggen slaan. Werkingen die jongeren op een individuele of semi-collectieve manier benaderen. Jeugdwerkvormen die iets anders proberen te doen met jongeren. Een aantal verenigingen verzetten echt bakens. Ik ben daarin wel een pragmaticus, ik wil de dingen zoveel mogelijk in de praktijk laten ontstaan. De vraag is dan: moeten we het decreet daar dan op aanpassen?"

Foto: Saskia Vanderstichele

"Ik geloof niet in zo'n cesuur waarin alles zwart-wit zal worden. De functie van de lokale schepen zal belangrijk blijven."

“GAS-boetes moeten niet gaan over kruimels op de kerktrappen of over sneeuwballen gooien, maar we leven met velen op een klein grondgebied. Een administratieve boete mag en kan.”

Hoe kunnen we beleidsparticipatie van jongeren lokaal voldoende verankeren?

“De lokale middelen voor jeugd en cultuur worden overgedragen aan het Gemeentefonds, en zijn niet meer gekleurd. De discussie over die inkanteling kan je eindeloos voeren. De waarheid ligt ergens in het midden. Het oormerken van die middelen jeugd en cultuur gebeurde 15 jaar geleden met goede bedoelingen, maar er sprak ook een keizer-kostermentaliteit uit. Nu mogen gemeenten zelf beslissen wat ze met die middelen doen, en ze zullen dat ook doen. We mogen niet vergeten dat ook vóór dat decreet Lokaal Jeugdwerkbeleid al 90% van de gemeenten een jeugdraad had. Er was een vruchtbare grond voor het decreet. Gedurende 15 jaar is er bovendien een stevige kennisopbouw in gemeenten geweest.

We zullen dat wel moeten monitoren in drie types van gemeenten: grote, middelgrote en kleine. Er zal ook druk van onderuit ontstaan: de druk van jongeren en van ouders om in een aanbod voor de jeugd te voorzien. De lokale democratie is meer dan dienstbetoon. We moeten ons ook niet blindstaren op de jeugdraden. Er is meer dan de jeugdraad. Ik geloof ook sterk in de kracht van het label kindvriendelijke stad en gemeente. De voorwaarden die daaraan verbonden zijn, geven een positieve push. En het wordt nadien ook nog geëvalueerd. Ik geloof niet in zo’n cesuur waarin alles zwart-wit zal worden. De functie van de lokale schepen daarin zal belangrijk blijven.

De middelen worden op 1 januari 2016 overgeheveld. Er is een werkgroep met VVSG, waarin we bekijken hoe die monitoring kan gebeuren. Je kan daarbij kwantitatieve gegevens - zoals de budgettaire massa - én kwalitatieve gegevens meenemen. Ik wil alleen geen administratieve overlast creëren. Het wordt dus zoeken naar een light model dat performant genoeg is. ”

Hoe kunnen we meer ruimte geven aan kinderen en jongeren, letterlijk en figuurlijk?

“Met de figuurlijke ruimte bedoel ik natuurlijk de GAS-boetes. Intussen blijkt uit cijfergegevens dat minder dan 1% van de GAS-boetes uitgedeeld zijn aan jongeren. Het valt blijkbaar mee op het terrein. Het maatschappelijk debat daarover zal wel goed geweest zijn. Nu moeten we afwachten wat de fundamentele beoordeling zal zijn in de procedure over de GAS- wetgeving bij het Grondwettelijk Hof. Als er dan nog te veel grijze zone is, moeten we bijkomende stappen ondernemen.

Die GAS-boetes zijn ontstaan door de druk bij de parketten die niet konden ingrijpen op kleine vergrijpen, waar dat soms wel nodig was. Maar deugnietrij moet niet gepenaliseerd worden. GAS-boetes moeten niet gaan over kruimels op de kerktrappen of over sneeuwballen gooien, maar we leven met velen op een klein grondgebied. Een administratieve boete mag en kan.

Daarnaast is er ook het debat over de ruimte in letterlijke zin. In Aalst is er een incident geweest over voetballende jongens op straat. Er waren klachten van de buurt, en uiteindelijk mochten de jongeren niet meer voetballen. Zelf heb ik ook nog gevoetbald op straat. We shotten al eens op een auto en werden daarna bekeven. Dat hoorde erbij. Ik vind het geen goede evolutie dat voetballen of spelen enkel op afgebakende pleintjes zou moeten gebeuren. Jongeren moeten niet opgesloten worden, maar het is wel goed dat er van die multifunctionele veldjes zijn. ”

SUBSIDIERING VAN DE LOKALE BESTUREN

Een grote verandering, een pittige discussie en zes adviezen.

Er zijn stevige veranderingen op til voor het lokaal jeugdbeleid. Minister Sven Gatz betoogt in zijn kwajongensinterview dat de kwaliteit van de lokale democratie zal zorgen voor druk van onderuit. Toch is lang niet iedereen daarvan overtuigd.

De veranderingen in het lokaal jeugdbeleid bieden heel wat voer voor discussie. Niet alleen de besparingen, maar ook de voorwaarden die bij het nieuwe decreet horen, roepen heel wat vragen op. De middelen van het Decreet Lokaal Jeugdbeleid zullen voortaan immers in een algemeen Gemeentefonds worden opgenomen, waardoor steden en gemeenten vrijer kunnen kiezen hoe ze middelen vrijmaken voor kinderen, jongeren en hun organisaties.

“De gemeentebesturen investeren, naast de middelen die Vlaanderen ter beschikking stelt, vandaag zelf ook heel wat in jeugdbeleid,” zo reageerde de Vereniging Vlaamse Jeugddiensten eerder al. “Wij hebben er alle vertrouwen in dat 95% van de gemeenten dat morgen ook zal doen, overtuigd van het belang van jeugdbeleid en niet omdat ‘Brussel’ het oplegt. Maar het gaat ons om die andere 5% gemeenten, en de kinderen en jongeren die er leven. Is het verstandig om hen middelen te geven en er niet langer verwachtingen aan te koppelen?”

Ook de Vlaamse Jeugdraad maakt zich zorgen. Pas nog stuurde de groep een advies uit om duidelijkheid en een sterk jeugdbeleid. Samengevat bevat het volgende punten:

1. Zorg dat lokale besturen een jeugdbeleid voeren. Start zo snel mogelijk met de middelen voor dit beleid te monitoren en grijp in wanneer nodig.
2. Erken de specifieke situatie van kinderen en jongeren inzake participatie en blijf inzetten op de ondersteuning van lokale jeugdraden.
3. Zorg voor aantrekkelijke incentives om lokaal jeugdbeleid op de agenda te zetten. Betrek jeugdbeleid in de scope van het label kindvriendelijke stad of gemeente.
4. Erken de rol van De Vlaamse Jeugdraad en vraag advies over decreten die impact hebben op jeugdbeleid in Vlaanderen.
5. Houd rekening met veranderde realiteiten bij de lokale besturen. In het bijzondere wat betreft situaties van armoede en sociale uitsluiting.
6. Verschaf duidelijkheid over de bestemming van de provinciale middelen voor ‘Jeugd’. Het volledige advies kunt u nalezen we op de website van de Jeugdraad.

KINDEREN OVER HUN STAD

Nee, ze zijn niet te klein om iets over hun stad te zeggen.

Hoe spreken kinderen over de stad en hoe beleven ze die? En wat vinden ze zelf belangrijk voor een duurzame en leefbare woonomgeving? Met trots stelden we zopas de Kindfocus in de Stadsmonitor voor. Een voorsmaakje.

Door An Piessens

Op de conferentie 'Thuis in de Stad', op 17 maart, stelden we de resultaten voor van de **Kindfocus in de Stadsmonitor**, een studie die we samen met de Hogeschool Gent en Mediaraven uitvoerden in opdracht van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur, Team Stedenbeleid. Het team Stedenbeleid ondernam in 2013 al enkele stappen om het perspectief van kinderen te integreren in de Stadsmonitor. Deze studie bouwde daarop verder en moest uitmonden in een **perceptiestudie** en in een **bevragingstool** die in de toekomst ingezet kan worden in de Stadsmonitor.

Expliciete vraag was om dit samen met kinderen te doen. Dat gebeurde ook en wel op 2 manieren. Voor de perceptiestudie gingen we tijdens 15 klasworkshops met 94 kinderen en tieners (tussen 7 en 15 jaar) in op de vraag hoe zij de stad beleefden. Zo konden we hun beleving van de stad diepgaand verkennen.

Daarnaast ontwikkelden we, samen met Mediaraven vzw, de digitale bevragingstool www.kindindestad.be. Die bouwt verder op de survey voor volwassenen, maar is aangepast en bijgeschaafd tot we de inzichten uit de klasworkshops konden integreren. Die tool werd dan weer uitgebreid getest bij kinderen en tieners tussen 7 en 15 jaar oud, in 6 steden.

Nee, ze zijn niet te klein

Kinderen hebben niet altijd de taal om over de stad te spreken zoals volwassenen dat doen. In deze studie gingen we op zoek naar het referentiekader en de taal die kinderen voor de stad gebruiken. Binnen hun eigen referentiekader hebben ze immers veel te zeggen over de levenskwaliteit in steden. Ze zijn medeburgers. Nu al, en niet alleen in de toekomst. De uitdaging is aan beleidsmakers om met een gezonde dosis geduld en nieuwsgierigheid naar kinderen te luisteren en te kijken.

Uit de klasworkshops leerden we dat het voor kinderen belangrijk is om de **stedelijke beleving zo concreet mogelijk te maken**: 'hun' bibliotheek in plaats van 'een' bibliotheek, dat ene winkelcentrum in plaats van 'een' winkelcentrum en tot slot: hun eigen buurt en hun eigen stad in plaats van 'de' stad. Vanuit hun buurt hebben ze te maken met verschillende aspecten van de stad. Die beleving is anders voor kinderen die in een dichtbebouwde wijk met weinig groen wonen, dan voor kinderen die in een open bebouwing wonen met veel groen.

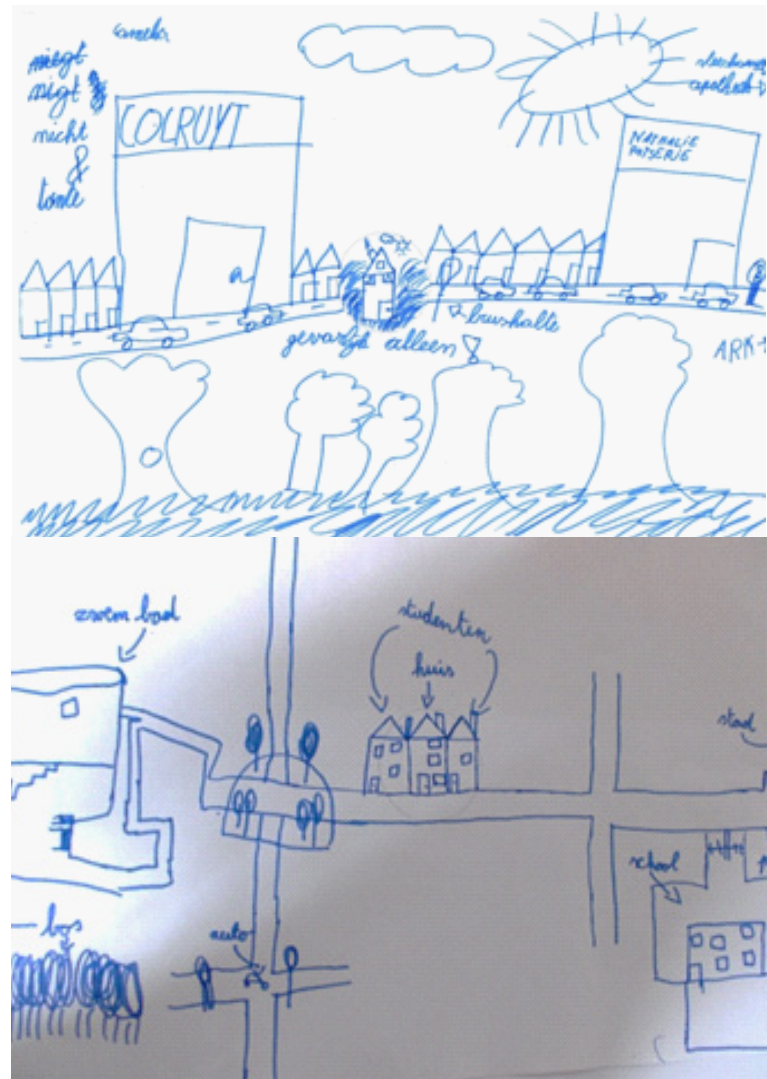
Daarnaast kwam naar voor dat kinderen veel te zeggen hebben over wat ze kunnen, mogen en willen doen in een stad, en minder over de voorzieningen die een stad heeft. Een stad kan bijvoorbeeld veel zwembaden hebben, maar als die zwembaden niet betaalbaar zijn, heb je daar niets aan.

Conclusies uit de perceptiestudie

- 1) **Kinderen wonen in de buurt, ze 'gaan' naar de stad.** De stad blijft als begrip vrij abstract voor kinderen. Maar sommige stedelijke voorzieningen zijn wel erg bekend bij kinderen. Dat hangt af van stad tot stad. Het is niet duidelijk hoe het komt dat een voorziening die uitstraling voor kinderen heeft.
- 2) **Kinderen praten niet zozeer over voorzieningen, maar over wat ze kunnen en mogen doen.** En dat verschilt voor de kinderen in eenzelfde stad. Het is dus best mogelijk dat een stad voor het ene kind minder 'vriendelijk' is dan voor het andere.
- 3) **Volwassenen spelen een rol in het ontsluiten van de stad.** Ouders, scholen, en als ze wat ouder worden: de vrienden. Dat zijn de wegen waarlangs kinderen te weten komen wat er zoal te doen is.
- 4) **Mobiliteit speelt een grote rol in de manier waarop kinderen zich tot de stad verhouden.** Dat is geen individuele keuze van gezinnen, maar een combinatie van leefsituatie, concrete mogelijkheden én van keuzes.
- 5) **Verschillende kinderen beleven een andere stad.** Kinderen leven in verschillende omstandigheden in dezelfde stad.

Voorbeeld: Tijdens de workshops vroegen we aan kinderen om hun buurt te tekenen. Alleen uit deze mental maps blijkt al hoezeer de stedelijke realiteit kan verschillen voor de kinderen.

Oproep

Voor de studie werkten we een creatieve methodiek uit waarin we met groepjes kinderen steeds diepgaander verkenden wat hun stad betekent. We willen die methodiek graag ter beschikking stellen aan steden, maar er is nog wel werk aan om ze voor alle steden bruikbaar te maken. Daarom werkten we een project uit samen met het Centrum Informatieve Spelen en VVJ. Nu nog budget vinden!

Meer weten?

Ben je geïnteresseerd in de methodiek voor jouw stad? Heb je informatie over budgetten? Contacteer ons dan!

Het rapport kan gedownload worden op www.thuisindestad.be en op www.k-s.be. En uiteraard kan u ook bij ons terecht voor vragen over vorming of begeleiding.

JONGEREN VOOR JONGEREN

Glenn en Vera over de kansen en risico's van het werken als peer buddy

Peer education zit in de lift. Op school, in het uitgaansleven of op andere 'jonge' plekken, bieden jongeren ondersteuning aan leeftijdgenoten. Waarom kiezen ze daarvoor? En zijn er ook valkuilen? We vroegen het Vera en Glenn, enthousiaste peers met ervaring.

Door Hans Berten en Lien Van Breda

“Wat echt positief is: je praat op dezelfde manier. Jongeren durven al eens schelden bij mij. Bij een volwassene zouden ze zich inhouden”

Jongeren praten niet alleen makkelijker met elkaar - met hun peers - dan met volwassenen, ze laten zich ook sneller door hen beïnvloeden. Vanuit dat inzicht ontstond de idee van de 'peer educatie', een reeks programma's die erop gericht zijn om gedrag bij jongeren via de impact van hun vrienden en leeftijdgenoten te beïnvloeden.

Die peer educatie werd eerst ingezet bij preventie van gezondheidsproblemen (HIV/aids en soa's, druggebruik...), maar wordt nu ook toegepast voor psychosociale doeleinden. Zo lopen er in steeds meer scholen peer-programma's rond pesten. Leeftijdgenoten worden dan ingezet om verandering in kennis, attitudes en gedrag te realiseren bij medeleerlingen. Vanuit kritische hoek hoor je wel eens dat kinderen en jongeren via peer education ingezet worden om de agenda van volwassenen uit te dragen, zeker wanneer de bijbehorende trainingsprogramma's ook worden uitgetekend door volwassenen. Lopen deze initiatieven dan het gevaar om voorbij te gaan aan de ondersteunende capaciteiten die kinderen en jongeren als natuurlijke peer al in zich hebben?

Twee peer coaches vertellen openhartig over de valkuilen, maar toch vooral over de troeven van hun vrijwilligerswerk.

VERA - JEUGDADVISEUR BIJ JAC OOST-BRABANT

Leeftijd: 17 jaar

Functie:

'Een jeugdadviseur is iemand die jongeren advies geeft. Dat kan gaan over pesten, tienerzwangerschap, problemen thuis, ... We kunnen iemand ook vertellen waar hij terecht kan voor meer ondersteuning.'
(www.jacoostbrabant.be)

Vergoeding: Geen

Hoe lang doe je dit al? 1,5 jaar

Frequentie: Soms meerdere keren per week, soms maar om de twee weken.

GLENN - PEER BIJ VITALSOUNDS

Leeftijd: 20

Functie:

"Als vrijwilliger bemannen wij infostands op feestjes (geen clubs) overal in België. Daar geven we dan uitleg aan geïnteresseerde jongeren over drugs, alcohol, veilig vrijen, gehoorschade..."
(www.vitalsounds.be)

Vergoeding: Een klein, symbolisch bedrag. Je krijgt ook het ticket van het feestje terugbetaald.

Hoe lang doe je dit al? 1 jaar

Frequentie: Ongeveer 1 keer per maand. Voor feestjes worden lokale peers aangesproken: als er een feestje is in Brugge, dan contacteert men peers in de regio Brugge.

Over het eerste contact met peer education

Glenn: "Ik kwam de infostands van Vitalsounds tegen op feestjes en ik was onder de indruk dat er jongeren zijn die dat doen. Toen ze nog iemand zochten voor de regio West-Vlaanderen sprong ik op de kar."

Vera: "Een vriend vroeg aan mij of we dat samen gingen doen. Ik heb dat dan thuis gezegd en ook in de klas, toen het JAC daar kwam spreken. Mijn ouders en klasgenoten zeiden: 'Vera, da's echt iets voor u!' Ik was al vaak de persoon waar mensen op afkwamen om raad te geven."

Over wat hen drijft

Glenn: "Ik doe dit vooral omdat ik zelf geëxperimenteerd heb met allerlei drugs in het uitgaansleven. Ik wou daar meer over weten: hoe werkt dat nu, die drugs? Voor mij was dat reflecteren over mijn druggebruik een normale reactie, terwijl ik veel jonge mensen zag die daar héél roekeloos mee omgingen. Mijn vrienden dachten er ook niet echt over na. Soms zei ik: 'Gast, doe eens beetje rustig aan.' En dan kreeg ik reacties van: 'Moa kerel, je leeft maar 1 keer'. Als maat had ik daar weinig invloed op.

Daarom ben ik bij Vitalsounds gegaan. Daar kan ik die rol wél opnemen. Het is niet zo dat ik door mijn vrijwilligerswerk meer invloed heb op wat mijn vrienden allemaal gebruiken, maar degenen die naar de infostand komen, zijn vaak geïnteresseerd. Een vraag die we vaak van jongeren krijgen is of we tegen drugs zijn. Dan zeggen wij: 'Nee, maar wij proberen wel zoveel mogelijk aan preventie of harm reduction te doen.'"

Vera: "Voor mij is dat ook een soort van hobby. Vorig jaar volgde ik elke woensdagnamiddag cursus bij het JAC. Je maakte daar vrienden en deed supertoffe activiteiten. Mensen kunnen me ook echt dankbaar zijn nadat ik met ze gepraat heb. Daar word ik wel blij van. Dit weekend was er bijvoorbeeld een jongen die niet over de breuk met zijn vriendin heen kon. Ik kende zijn vriendin, die aan mij kwam vragen om even met hem te praten. Ik heb het grote probleem niet kunnen oplossen, maar die avond liet hij zijn vriendin wel met rust. Ik geef ook niet altijd advies. Ik geef ook een beetje moed, begrip of vriendschap."

Over de sterktes die ze zien in de aanpak van peer education

Vera: "Wat echt positief is: je zit in dezelfde levensfase. Je gaat bijvoorbeeld ook naar school, dus je snapt de frustraties die daarbij horen. Je praat op dezelfde manier als die jongeren. Mensen durven al eens schelden bij mij. Bij een volwassene zouden ze zich inhouden. Je blijft meestal ook binnen je vriendengroep of binnen je kennissen, want mensen komen vaak via hen bij mij terecht. Dan heb je al een soort van vertrouwensband. Als jongere kan het ook gemakkelijker zijn om iemand te verwijzen naar extra ondersteuning, zoals het JAC."

Glenn: "Als een volwassene een infostand bemant, dan worden veel jongeren achterdochtig of krijgen ze het gevoel dat die hen iets dicteert waar hij zelf misschien niets van afweet. Ik heb een collega peer die een beetje ouder is dan ik, en ik stel vast dat jongeren sneller op mij afstappen. Die oudere collega zal dan eerder aangesproken worden door oudere feestgangers."

Over drempels en valkuilen

Vera: "Als iemand iets heel zwaars aan mij zou vertellen... dan zou ik luisteren, natuurlijk. Ik zou ook dankbaar zijn dat die mij vertrouwt, maar soms denk ik wel: 'Foert, het is niet aan mij om dat allemaal op te lossen'. Ik wil gewoon niet de enige zijn die kan helpen. Ik wil ook niet de bemoeial zijn, degene die elke keer als er iets is, roept: 'Ik kom helpen!'"

Glenn: "In het begin had ik wel schrik, want ik had zoiets nog nooit gedaan. Bij ons heb je soms ook mensen die vijandig reageren, in de zin van 'wat is dat hier over drugs?' Terwijl anderen echt komen om een gesprek te voeren. Ik vertel dan over mijn ervaringen, en zij over die van hen. Wanneer ik zeg dat ik zelf ook geëxperimenteerd heb, zie je de interesse en het vertrouwen vaak toenemen.

Het is niet altijd gemakkelijk om mensen die op een feestje slecht gaan op een drug te helpen. Je mogelijkheden zijn beperkt, want je kan de effecten van drugs niet zomaar onderdrukken. Toch voel ik mij beter als ik geprobeerd heb hen te helpen. Op die momenten ervaar je wederzijds respect voor elkaar. Dat is voor mij de belangrijkste drijfveer."

Over de ondersteuning die ze krijgen

Glenn: "We krijgen sowieso ondersteuning in onze rol. Dat heb je ook nodig. Er zijn bijeenkomsten waar je uitleg krijgt over drugs zelf, maar ook over hoe om te gaan met agressie."

Vera: "Tijdens de cursus die ik volgde bij het JAC deden we kennis op over de hulpverlening, over het JAC zelf of over de acties van de politie wanneer iemand van thuis wegloupt. We mochten vooral zelf kiezen waarover we wilden leren. Echte methodieken kregen we niet. We leerden van elkaars ervaring. En ook natuurlijk van de begeleiders. Die hebben ook veel ervaring en kunnen daarover vertellen."

Over stoppen of doorgaan

Vera: "Vorig jaar had ik soms geen zin om uit de zetel te komen en naar het JAC te gaan. Maar als ik daar dan stond, was het altijd leuk. Aan het adviseren zelf heb ik nooit getwijfeld. Het is geen job, het is eerder helpen zoals een vriendin. Ik heb ook al aan anderen aangeraden om dit te doen. Het is leuk en je leert ook veel, zoals luisteren naar anderen."

Glenn: "Stoppen? Totaal niet. Het is me alleen maar positief bevallen. Geen seconde spijt van. Mochten ze mij vragen om het elke week te doen, geen probleem, tenzij ik zelf zin heb om uit te gaan. Dit kan ik zeker nog een paar jaar doen. Zo lang als mogelijk. Vitalsounds is voor mij een manier om wat voor mij een evidente reactie is nu op een andere plek te doen."

COLOFON

QuaJong, de wereld volgens kinderen en jongeren wordt 3x per jaar digitaal verspreid.

U kunt zich gratis abonneren via www.k-s.be

Daar kan u zich ook aanmelden voor het e-zine Kind & Ruimte.

Contactgegevens:
Nijverheidsstraat 10
1000 Brussel
02 894 74 61
info@k-s.be

Verantwoordelijke uitgever
An Piessens

Werkten mee aan dit nummer
Hans Berten, Johan Meire, An Piessens, Lien Van Breda,
Francis Vaningelgem en Kaat Schaubroeck (coördinatie).

Overname van artikels uit QuaJong is geen probleem, mits expliciete bronvermelding.

Foto's, filmpjes en andere grafische elementen worden door het auteursrecht beschermd. Wil u ze reproduceren, dan moet u hiervoor de uitdrukkelijke schriftelijke toestemming hebben van QuaJong.

Met steun van de
Vlaamse overheid